

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Bakalářská práce

Využití zámeckých objektů pro lokální rozvoj

Andrea Minaříková

© 2014 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra humanitních věd
Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Minaříková Andrea

Veřejná správa a regionální rozvoj - k.s. Litoměřice

Název práce

Využití zámeckých objektů pro lokální rozvoj

Anglický název

The utilization castles for local development

Cíle práce

Komparací využití vybraných zámeckých objektů v severozápadních Čechách zhodnotit jeho přínosy pro rozvoj lokality z hledisek rozvoje místní komunity a rozvoje cestovního ruchu.

Metodika

Východním rámcem práce je problematika kulturního dědictví jako zdroje lokálního/regionálního rozvoje. Dále bude podán stručný přehled vybraných kulturních objektů kulturního dědictví – zámků v severozápadních Čechách (studium dokumentů). Z něho bude proveden výběr objektů pro empirické šetření zaměřené na takové způsoby využití těchto objektů, které jsou považovány za přínosy z hlediska místního rozvoje (dotazovacími technikami). Komparace výsledků empirického šetření povede k rozpracování potřebných kroků ke zvyšování sociálního a kulturního potenciálu území, které patří k zaostávajícím či jinak problémovým regionům (Ústecký kraj, Karlovarský kraj).

Harmonogram zpracování

Úvod, cíl a metodika (únor – březen 2012)

Teoretická část – kulturní dědictví jako rozvoj lokálního/regionálního rozvoje (duben – červenec 2012)

Přehled zámků v území a provedení výběru objektů šetření (červen – srpen 2012)

Empirické šetření ve vybraných zámcích a lokalitách (září – prosinec 2012)

Komparace výsledků šetření (leden 2013)

Rozpracování kroků ke zvyšování sociálního a kulturního potenciálu v daném území (únor 2013)

Závěr (březen 2013)

Rozsah textové části

30 - 40 stran

Klíčová slova

kulturní dědictví, lokální rozvoj, zámky, sociokulturní potenciál místa

Doporučené zdroje informací

Anděl, R.: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, severní Čechy, Praha, 1984, s. 235–238.

Bělohávek, M.: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, západní Čechy, Praha, 1985, s. 115–116.

Heřmanová, E., Chromý, P. a kol.: Kulturní regiony a geografie kultury. Praha: Aspi, 2009, ISBN 978-80-7357-339-3.

Patočka J., Heřmanová E.: Lokální a regionální kultura v České republice. 1. vydání. Praha: ASPI, 2008. 200 s. ISBN 978-80-7357-347-8.

Sedláček, A.: Hrady, zámky a tvrze Království českého XIII, Praha, 1937, s. 229–231.

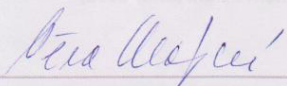
Sedláček, A.: Hrady, zámky a tvrze Království českého XIV, Praha, 1923, s. 350–351.

Vedoucí práce

Hudečková Helena, doc. Mgr., CSc.

Termín odevzdání

listopad 2013

prof. Ing. PhDr. Věra Majerová, CSc.

Vedoucí katedry

prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr. h. c.

Děkan fakulty

V Praze dne 10.9.2013

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci “Využití zámeckých objektů pro lokální rozvoj“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 17. března 2014

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala doc. Mgr. Heleně Hudečkové, Csc. za odborné vedení mé práce, především za cenné rady, připomínky a ochotu v průběhu jejího zpracování.

Děkuji rovněž Ing. Vladimíru Lažanskému za poskytnuté informace a materiály týkající se zámeckého areálu v Chyších.

Využití zámeckých objektů pro lokální rozvoj

The utilization castles for local development

Souhrn

Bakalářská práce sleduje kulturní dědictví a jeho potenciál pro rozvoj lokality z hledisek rozvoje místní komunity a cestovního ruchu.

V teoretické části jsou na základě studia odborné literatury popsány základní pojmy, je zde přesně vymezen prostor venkova a vesnické obce jako sídlištní jednotky v prostoru venkova. Jsou popsány dvě kulturní památky, zámky, které se nacházejí ve venkovském prostředí. Hlavní pozornost je věnována jejich využití v cestovním ruchu a dalšímu využití, které je považováno za přínos z hlediska místního rozvoje.

V empirické části práce jsou zdrojem informací odpovědi na otázky, které byly získány při rozhovorech s místními aktéry a které se věnují významu kulturní památky v obci, jejího využití a vztahu místních obyvatel k tomuto památkovému objektu. Pozornost je zde věnována spolupráci místní samosprávy a občanů obce se správci kulturního dědictví.

V závěru práce jsou, na základě srovnání silných a slabých stránek obou zámeckých objektů, shrnuty možnosti dalšího rozvoje a navržena alternativní řešení pro zámek Krásný Dvůr, která povedou ke zvyšování potenciálu kulturního dědictví pro rozvoj obce.

Klíčová slova: kulturní dědictví, lokální rozvoj, zámky, sociokulturní potenciál místa

Summary

The aim of the bachelor thesis is to observe cultural heritage and its potential of local development from perspective developmental local community and tourism.

In the theoretical part on the basis of study of vocational literature there basic terms are described. There is precisely specified rural environment and village as settlement unit in the countryside. Two chateaus which are situated in the countryside are described. The main focus of the theoretical part of the thesis is on the usage of chateaus especially in the tourism, which is the main contribution in the local development's point of view.

In the practical part is information from local residents whose were asked the questions. The interviews were dedicated to importance of cultural sight, usage of the cultural

sight and local residences' attitude to the cultural sight. The main focus of the thesis is on cooperation among the local administration, the local residents and the management of the cultural sight.

At the end of the thesis there are possibilities of other development of the chateaus which were mentioned above. The possibilities of other development are based on comparison Strengths and Weaknesses both of the chateaus. Finally, suggestions are made in favour of chateau Krásný Dvůr, which lead to improvement of cultural heritage potential

Key words: Cultural heritage, Local development, Chateaus, Sociocultural potential of the place.

Obsah

1.	Úvod.....	10
2.	Cíl práce a metodika.....	11
3.	Základní pojmy.....	12
3.1	Kulturní dědictví.....	12
3.2	Lokální rozvoj.....	13
3.3	Zámky.....	14
3.4	Sociokulturní potenciál místa.....	15
3.5	Venkov.....	16
3.6	Vesnice.....	16
3.7	Národní památkový ústav (NPÚ).....	17
3.8	Cestovní ruch.....	18
4.	Krásný Dvůr a Chyšě – dvě obce ve dvou krajích se zámeckým objektem.....	19
4.1	Ústecký Kraj.....	19
4.2	Obec Krásný Dvůr.....	19
4.3	Zámek Krásný Dvůr.....	20
4.4	Karlovarský Kraj.....	27
4.5	Město Chyšě.....	27
4.6	Zámek Chyšě.....	28
5.	Empirické šetření – využití zámeckých objektů pro rozvoj obce.....	33
5.1	Výsledky rozhovorů.....	34
5.2	Shrnutí rozhovorů.....	40
5.3	Srovnání silných a slabých stránek zámku Krásný Dvůr a zámku Chyšě.....	40
6.	Návrh alternativních opatření.....	43
6.1	Rekonstrukce zámku a staveb v zámeckém parku.....	43
6.2	Ubytování na zámku.....	44
6.3	Koně na zámku.....	44
6.4	Partneři zámku.....	44
6.5	Náklady na propagaci.....	44
7.	Závěr.....	45
8.	Seznam použitých zdrojů.....	46
8.1	Seznam literatury.....	46

8.2	Jiné zdroje.....	46
8.3	Seznam grafů.....	47
8.4	Seznam obrázků.....	47
9.	Přílohy.....	48

1. Úvod

Tato bakalářská práce řeší téma kulturního dědictví v rozvoji regionů srovnáním možností využití potenciálu státního zámku Krásný Dvůr, který je ve správě Národního památkového ústavu a zámku Chyšce, který je soukromým majetkem rodiny Ing. Vladimíra Lažanského.

V období po roce 1945 sloužily památky pouze k prezentaci kulturních objektů a jejich kulturního dědictví. Tyto objekty však byly pouze mrtvé stavby, muzea, kde si návštěvník mohl prohlédnout expozici s odborným výkladem, ale bez jakékoliv návaznosti na blízké okolí a daný region.

Cílem je najít cestu, jak začlenit kulturní památky do běžného života daného regionu, jak se mohou navzájem tyto dvě okolnosti doplňovat a jak si mohou být nápomocny při svém dalším rozvoji. A jak zachovat dědictví dalším generacím. Památky jsou úzce spjaty s regionem již několik staletí. A jejich rozvoj může znamenat i rozvoj regionu, ve kterém se nacházejí. Na provozu památkového objektu jsou závislí nejen zaměstnanci, pro které znamená zdroj příjmů, ale i firmy zajišťující drobnou údržbu objektů, parků a zahrad, ale také mnoho dalších organizací, spolků, živnostníků, kteří zajišťují služby spojené s návštěvnickým provozem. Jsou to jak různé hotely, restaurace, majitelé různých obchodů, dopravci, ale i řemeslníci, kteří vyrábějí drobné suvenýry. Své uplatnění zde nacházejí různé kulturní spolky a umělci.

Toto téma mne zaujalo především z profesního hlediska. Jsem zaměstnancem Národního památkového ústavu a tři roky jsem vykonávala funkci kastelánky na Státním zámku Krásný Dvůr. Na zámku v obci Krásný Dvůr již několik let žiji a mohu posoudit, jak místní obyvatelé vnímají zámek ve své obci a zároveň i jak zámek a jeho blízké okolí vnímají turisté. Zním jejich očekávání, vím, co jim v daném místě chybí a co by mohlo zlepšit dojem z návštěvy regionu.

2. Cíl práce a metodika

Obecným cílem práce je porovnat možnosti a potenciál vybraných kulturních objektů a navrhnout možné využití zámku Krásný Dvůr, které povede ke zkvalitnění služeb nabízených v zámeckém areálu, k rozvoji cestovního ruchu a následně k rozvoji obce, ve které se objekt nachází.

Je zapotřebí přilákat do daného regionu turisty, ať už tuzemské, ale rovněž i ty zahraniční. Tito turisté vyžadují servis, jako je například ubytování, stravování, ale také i jiné možnosti kulturního a společenského vyžití. Velkým problémem venkovských regionů je vysoká nezaměstnanost. A zde se nabízí alespoň částečné řešení, kdy podpora drobného podnikání a turistický ruch může alespoň částečně zabránit odlivu vesnických obyvatel do větších měst, kde nacházejí uplatnění na trhu práce.

V první části bakalářské práce pojednám o kulturním dědictví. Budu se zabývat prostorem venkova, jelikož oba srovnávané objekty jsou ve venkovském prostředí umístěny a empirický výzkum budu provádět právě v prostředí venkova. Chyše, které bychom se 608 obyvateli zařadili spíše mezi venkovské obce, má ovšem historicky daný statut města.

V další části práce se blíže seznámím s městem a zámkem Chyše. Seznámím se s jeho historií, správou a možnostmi dalšího rozvoje. Informace budou získány studiem odborné literatury a jiných informačních materiálů a při rozhovorech s místními aktéry.

Situaci v obci, i na státním zámku Krásný Dvůr znám, jelikož zde působím již 6 let a mohu v bakalářské práci zúročit i své zkušenosti se správou zámku.

Z obsahového hlediska se zaměřím na historii obou zámků, na jejich původní majitele, nedalekou minulost před listopadem 1989, současnost a blízkou budoucnost. Důležité bude srovnání toho, co daný objekt může nabídnout turistům a rovněž i obyvatelům dané lokality. Za tímto účelem budou vedeny rozhovory se zástupci příslušných obecních samospráv, v případě zámku Chyše též s jeho majitelem. Dále budou vedeny rozhovory s obyvateli Krásného Dvora i Chyše, kteří jsou jakýmkoliv způsobem začleněni do veřejného a kulturního života. Zjistím tak názory místních občanů na funkci obou zámků v obci a městě a jakým způsobem, dle jejich názoru, mohou tyto památky a jimi pořádané kulturní akce přispět k rozvoji dané lokality.

Na základě srovnání silných a slabých stránek dvou objektů bude vyhodnocen potenciál zámku Krásný Dvůr. V konečné fázi navrhnou možnosti, které mohou vést rozvoji této kulturní památky.

3. Základní pojmy

Klíčovými slovy této práce, se kterými budu v textu pracovat, jsou: kulturní dědictví, lokální rozvoj, zámky, sociokulturní potenciál místa.

Další pozornost je věnována venkovskému prostoru, neboť oba zámky, o kterých bude dále pojednáno, se v tomto prostoru nacházejí. Krátce představím Národní památkový ústav, organizaci, která mimo jiných činností spravuje hrady a zámky. Posledním pojmem bude cestovní ruch, jelikož kulturní památky mají svůj význam především v oblasti cestovního ruchu.

3.1 Kulturní dědictví

Je definováno (Soukup, 1993, s. 92) jako „konfigurace kulturních prvků, tj. artefaktů, sociokulturních regulativů (zejména hodnot, norem a kulturních vzorců) a idejí, jež jsou jako trvalé kolektivní vlastnictví a všeobecně sdílený výsledek materiální a duchovní činnosti členů určité kultury předávány následujícím pokolením jako specifický typ dědictví“. Představuje průsečík mezi historickým vývojem a kulturní pamětí daného místa nebo komunity a moderním životem. Předává se z generace na generaci a dělíme je na kulturní dědictví hmotné a nehmotné. Mezi hmotné kulturní dědictví patří krajina, historické památky, přírodní i zastavěná místa, umělecká díla a sbírkové předměty. Mezi nehmotné kulturní dědictví řadíme zvyky, tradice, jazyk, ideje nebo výrobní postupy. Tento pojem bývá definován jako soubor kulturních prvků, artefaktů, hodnot, vzorců a idejí, které jsou výsledkem činnosti členů dané společnosti uchovávané jako typ dědictví. Tím se tyto prvky podílejí na určité kontinuitě dané společnosti. Výběr prvků kulturního dědictví je výrazně selektivní, pokud přestanou plnit svoji funkci, obvykle nejsou dál využívány (Patočka, 2008, s. 23). Přístup k uchovávání kulturního dědictví je typický pro lidskou společnost a její schopnost předávat zkušenosti pomocí znakových systémů, neboli předávání informací v čase a prostoru. Kulturní dědictví se liší od aktuální kultury, která je typická svým aktuálním děním, živými výtvoři, vzorci a idejemi (Patočka, 2008, s. 50). U historických památek v souvislosti s hlediskem kulturního dědictví dochází ke změně vnímání jejich hodnoty. Podle některých teorií tyto památky ztrácejí svoji původní užitnou hodnotu a uchovávají si pouze hodnotu estetickou, historickou nebo duchovní, které v současné společnosti nemusí být považovány za směrodatné a nepostradatelné. Dědictví nemovitých památek je nejen prvkem

identifikace obyvatel s jejich městem, ale jejich přítomnost ukazuje také na základní charakter obce, její význam a historii (Patočka, 2008, s. 24).

Dědictví, které bývá často spojováno pouze s ekonomikou a rozvojem turistického ruchu, má však širší ideologický rozměr. Souvisí s historií a identitou a může vyvolat rozpor v pojetí historie jako v souvislosti s turistickým průmyslem a historií ve vědeckém slova smyslu (Heřmanová, 2009, s. 25). Definování a vnímání kulturního dědictví je ovlivněno řadou faktorů. Patří sem aktuální společenská situace, strukturální znaky populace (národnostní příslušnost, náboženské vyznání, politická orientace, věk, pohlaví, vzdělanost), vztah obyvatel k prostoru, kde žijí a který užívají. Hodnoty dědictví pak souvisí s přirozeným vývojem (chátrání památek) nebo vývojem a změnou životního stylu (zánik udržování tradic, zvyků a řemesel). Hlavním cílem uchování kulturního dědictví je záchrana jeho autentických hodnot pro další generace a vhodné využití pro fungování současné společnosti (Heřmanová, 2009, s. 26). V současné době se společnost začíná opět vracet k původním tradicím, oživovat je a snaží se o zachování kulturního dědictví příštím generacím. Je zapotřebí dochovat co nejvíce artefaktů dob dávno minulých, jelikož tato doba se již nikdy nevrátí a také není možné vrátit se zpět.

3.2 Lokální rozvoj

Lokální rozvoj označuje probíhající nebo plánované změny vedoucí k rozvoji určité lokality v politické, ekonomické, urbanistické nebo kulturní oblasti. Může se zaměřovat na rozvoj lokalit jako celků, nebo akcentovat pouze určité aspekty života (rozvoj životního prostředí, bydlení). Podstatným rysem je souhlas obyvatel regionu s určitými změnami. Jedná se především o slučitelnost změn, které třeba mohou být ekonomicky efektivní, ale nevyhovovat nárokům na životní prostředí obcí, anebo rozvoj obytné zástavy může být v rozporu s estetickým obrazem místa. V menších lokalitách bývají obvykle společné cíle obyvatel jednodušší, než je tomu ve větších městech.¹

Lokální rozvoj venkovských obcí můžeme rozdělit do tří různých způsobů.

První možností, jak lze chápat lokální rozvoj, je zařadit ho do kontextu uvažování o modernizaci společnosti. V tomto smyslu se úspěšně rozvíjejí takové lokality, které dokáží zachytit hlavní celospolečenské modernizační trendy – změny ekonomického systému směrem k postindustrialismu a ekonomice služeb, růst vzdělání, vliv moderní technologie, ale

¹ <http://www.socioweb.cz>

také rostoucí individualizaci nebo pokles neformální sociální kontroly. Lokality, které tyto změny zachycují, můžeme chápat jako rozvinuté.

Druhou možností, jak porozumět lokálnímu rozvoji, je akceptovat jeho mnohorozměrnost. V podstatě to znamená rezignovat na hledání lokálního rozvoje jako celku a zaměřit se na pozitivní rozvoj různých aspektů fungování obce. Můžeme pak uvažovat o demografickém rozvoji (resp. stagnaci či úpadku), ekonomickém rozvoji, rozvoji lokální občanské společnosti, rozvoji kvality životního prostředí, rozvoji jednotlivých veřejných služeb, rozvoji kvality bydlení, ale také rozvoji pozitivních sousedských vztahů a podobně.

Třetí možnost vymezení lokálního rozvoje je poněkud odlišná. Nezaměřuje se na předem dané oblasti rozvoje, ale vychází z myšlenky, že má-li být rozvoj lokality skutečně pozitivní změnou pro její obyvatele, musí existovat cíle, které obyvatelé lokality navzájem sdílejí. Místní rozvoj potom znamená hledání těchto sdílených cílů a jejich realizaci. Tento přístup lze v malých venkovských obcích, jejichž obyvatelé se navzájem znají, aplikovat snáze než ve velkých městech, protože u nich lze spíše předpokládat společné priority.²

V práci se zaměřím na problematiku rozvoje malých venkovských obcí, nebudu se zabývat rozvojem měst, jelikož oba sledované památkové objekty se nacházejí v prostředí venkova. Venkovské obce mají svá specifika a jejich rozvojové cíle a možnosti se od rozvojových cílů a možností měst výrazně odlišují.

3.3 Zámky

Stavební památky vznikaly ve středověku v době feudálního řádu. Ten byl založen na soukromém vlastnictví, především půdy v rukou šlechticů a rovněž duchovenstva. Dá se říci, že se jednalo o poměrně primitivní systém, kdy poddaný byl úzce spojen s půdou, zároveň však podléhal vlastníkům půdy. Zatímco nejvíce prostředků ke stavbě sídel měl král, ostatní šlechta stavěla především tvrze, sídla vladyků a zemanů (Anděl, 1959, s.6). Hradní architektura prošla vývojem od románského stylu (samostatné paláce spojené dřevěnými mosty a ústřední věží) k protáhlému půdorysu hradů nebo celku hradů (Anděl, 1959, s. 9). Přestože vesnické osady existovaly již dříve, ve 13. a 14. století dochází k výraznému posunu v kolonizaci míst a zakládání nových sídel. V souvislosti s rozvojem řemesla a obchodu rovněž přibývalo šlechtických rodů, což byl důvod výstavby dalších panských sídel. Do 14. století vznikla převážná většina všech hradů (Anděl, 1959, s. 8). V době renesance se začíná

² <http://www.socioweb.cz>

měnit pohled na šlechtická obydlí a začíná se měnit i půdorysné řešení staveb a začínají se budovat nové stavby – zámky. V této době dochází k obrovskému rozvoji budování paláců, zámků nebo předměstských vil. Dochází k mnoha přestavbám původních hradů na přívětivější zámecká obydlí. V těchto případech bylo nutné vycházet z původních půdorysných podmínek objektů. Kromě kamene se začínají používat především cihly, stavby mají omítku a jsou zdobeny štukováním nebo mramorem. Novým typem fasády se stává sgrafito. Mezi další typické architektonické prvky patří valená klenba, kupole a schodiště. Architektura v duchu renesance se rozvíjí zejména od 15. století v italské Florencii, na našem území se objevuje později (Anděl, 1959, upraveno).

Okolí šlechtických sídel ztrácí svou původní pevnostní a obrannou funkci a začínají se zde budovat okrasné zahrady a parky. Interiéry šlechtických sídel jsou upravovány k co největšímu pohodlí majitelů.

3.4 Sociokulturní potenciál místa

Jedná se o soubor známých nebo zatím neznámých objektů, zařízení nebo artefaktů, které představují možnost rozvoje pro danou lokalitu a tím možnou konkurenční výhodu. Může to být okrajová součást kulturního dědictví, která by mohla být efektivně využita i v komerční oblasti. Zatímco některé artefakty kulturního dědictví tento potenciál prakticky nemají (například archiválie využívané jen pro studium), jiné by mohly být užity lépe. Například méně známé nebo méně využívané nemovité památky, ale také regionální tradice a dovednosti, které mohou nabízet potenciální prostor pro podnikatele a mohou být významnou součástí sociokulturního potenciálu místa. (Heřmanová, 2009, s. 182, upraveno).

Sociokulturní potenciál místa souvisí s přístupem států v evropských zemích ke kultuře, včetně kulturního dědictví, památkové péče a restaurování památek. Jedná se tedy o významné rozvojové hledisko a zodpovědnost za místo patřící do kulturního dědictví (Patočka, 2008, s. 25).

Pro kulturní vývoj v rámci daného území má sociokulturní potenciál zásadní roli. Projevuje se v podobě určitých podmínek životního stylu, lokální kultury, působení tradic a působení aktuální kulturní skupiny. Sociokulturní potenciál tedy přímo ovlivňuje míru vývoje kultury v určité komunitě na daném území. Vychází především ze sociálních a demografických znaků populace, způsobu života v lokalitě (Patočka, 2008, s. 25).

Prostředí, které je v souvislosti se sociokulturním potenciálem hodnoceno, posuzuje obvykle význam daného prostředí a jeho vliv na sociokulturní jevy v podobě tzv. sociability

území. Kumulace kulturních hodnot a statků si všímá procesů, které jsou spojené se změnami. Zabývá se mimo jiné možnostmi a limity v rámci kvalit životního prostředí (Patočka, 2008, s. 25).

3.5 Venkov

Za venkov považujeme oblasti mimo městské osídlení s nižší hustotou zalidnění, tradičně zaměřené na zemědělství. Od městského prostoru se liší architekturou, charakterem osídlení, způsobem života, obživy a kulturou. Je to prostředí méně anonymní, s vyšší sociální soudržností, úzce spjata s přírodou. Sociologové poukazují i na rozdíl ve vnímání času na vesnici a ve městě.

Dle hodnocení na úrovni jednotek NUTS v plánovacím období 2007 – 2013 se pro vymezení venkovských regionů využívá metodika OECD.

1. Regiony jsou považovány za venkovské, pokud jejich hustota zalidnění je nižší než 150 obyvatel/km².
2. Na úrovni jednotek NUTS 2 je východiskem **podíl obyvatel** daného regionu žijících ve venkovských obcích. Podle tohoto kritéria rozdělujeme regiony do tří typů:
 - **Převážně venkovský region** je region, kde více než 50% obyvatel z celkového počtu obyvatel regionu žije ve venkovských obcích (tedy v obcích s hustotou zalidnění nižší než 150 obyvatel/km²)
 - **Smíšený region** je region, kde 15 – 50% obyvatel z celkového počtu obyvatel regionu žije ve venkovských obcích
 - **Převážně městský region** je region, v němž méně než 15% obyvatel z celkového počtu obyvatel regionu žije ve venkovských obcích.

3.6 Vesnice

Vesnici lze charakterizovat jako sídlištní jednotku, nebo sídlo v prostoru venkova. Jedná se o soubory obytných a hospodářských stavení, ale i domy, které mají různé funkce, jako škola, obecní úřad, kostel, hospoda.

V rámci kvalitativního objektivního vymezení se u vesnických jednotek posuzuje historický a urbanistický vývoj a dále ekonomické a sociální znaky. Vesnice vznikaly většinou poblíž úrodných míst, která byla vhodná pro zemědělskou činnost nebo v blízkosti tvrzí, hradů a opevněných hradišť. Obce se nejčastěji objevily v spojitosti s usedlostmi, jako byly statky a dvory. Ty se postupně doplňovaly o další budovy (chalupy a malá hospodářství).

Mezi kvantitativní objektivní vymezení patří počet obyvatel, které mohou sloužit k vymezení sídelní jednotky. Tato metoda patří k jednoduchým způsobům, jak určit charakter sídel. Počty obyvatel jsou pravidelně statisticky sledovány a zveřejňovány. V České republice je považováno za vesnickou obec sídlo do 2000 obyvatel, pokud nemá historicky daný statut města. Nověji se uvádí hranice 3000 obyvatel, která je zákonnou podmínkou pro jmenování obce městem. Podle typologie OECD patří mezi venkovské obce ty, které mají hustotu zalidnění do 150 obyvatel na km². Většina obcí na území České republiky do 2000 obyvatel splňuje i kritérium hustoty zalidnění do 150 obyvatel/km².³

3.7 Národní památkový ústav (NPÚ)

Národní památkový ústav je odborná a výzkumná organizace státní památkové péče s celostátní působností. Je příspěvkovou státní organizací Ministerstva kultury ČR podle platného zákona o státní památkové péči (20/1987 Sb., ve znění pozdějších novel). NPÚ jako odborná a výzkumná organizace státní památkové péče, zajišťuje a vykonává základní i aplikovaný vědecký výzkum a další odborné, pedagogické, vzdělávací, publikační a popularizační činnosti směřující k zajištění kvality odbornosti v péči o kulturní památky a památkově chráněná území. NPÚ se člení do několika organizačních celků.

Generální ředitelství sídlí v Praze, metodicky vede celkovou činnost NPÚ a přímo zajišťuje úkoly památkové péče. jednotlivé územní památkové správy se nacházejí v Praze, Českých Budějovicích, Sychrově a Kroměříži a odborně zajišťují správu a komplexní odborný servis pro státní památky ve správě NPÚ. Územní odborná pracoviště pak fungují ve všech krajích, kde poskytují odbornou a metodickou pomoc správcům, ale také majitelům památek.

Hlavní činnost Národního památkového ústavu lze rozdělit do dvou skupin. Jedná se o výzkum a tvorbu odborné a metodické činnosti usměřující péči o památky ve vlastnictví jiných subjektů, a památkově chráněná území. Druhou část tvoří správa zpřístupněných státních památek, zejména hradů a zámků, které jsou v přímé správě NPÚ.

Další činností památkového ústavu jsou poradenské služby, technologické způsoby oprav, organizace inventářů, dokumentace sbírek, podávání návrhů na prohlášení movitých i nemovitých věcí za kulturní památky, podíl na popularizaci památek, historický urbanismus, odborná vydavatelská činnost, konference, semináře, workshopy, výstavy a další vzdělávací

³ <http://socioweb.cz>

akce, záchranné archeologické výzkumy, postupná digitalizace a zodpovědnost za vzdělávání a odbornou výchovu pracovníků památkové péče.⁴

Dnes národní památkový ústav spravuje celkem 103 staveb nebo areálů. Nejedná se pouze o hrady a zámky. Jeho součástí jsou i muzea v přírodě, tedy soubory lidových staveb s doklady lidových řemesel, kostely a klášterní komplexy, kamenouhelný důl Michal v Ostravě – Michálkovicích a palácové zahrady pod Pražským hradem. Dnes má většina památek ve správě NPÚ status Národní kulturní památky a 7 z nich je zapsáno na Seznam světového dědictví UNESCO. Buď samostatně, nebo jako součást širších území (Kuča, 2000, s. 8) .

3.8 Cestovní ruch

Využití zámeckých objektů pro lokální rozvoj, které jsem si vybrala pro svou práci, spočívá především v cestovním ruchu. Směřem k cestovnímu ruchu budu provádět i analýzu vybraných objektů.

Druh cestovního ruchu zaměřený na kulturní památky stoupá poslední dobou na popularitě a památky následují tento trend zvyšováním a zkvalitňováním nabízených služeb. Zákazník, který se vydá navštívit kulturní památku, nezůstane obvykle u návštěvy vybrané památky, ale k uspokojení svých potřeb využívá i jiné služby, jako stravování, ubytování, doprava atd. Toto označujeme jako materiálně technická základna, což je souhrn všech služeb poskytovaných v dané lokalitě. Kulturní památky mají určitou spojitost s materiálně technickou základnou. Pokud se jedná o samotný zámek, jde zde o primární uspokojování potřeb a materiálně technická základna není jeho součástí. Ale je-li součástí zámku i restaurace, nebo pivovar, jedná se o jinou poskytovanou službu než kulturní, můžeme říci, že materiálně technická základna je jeho součástí (Jakubíková, 2009, upraveno).

⁴ <http://www.npu.cz>

4. Krásný Dvůr a Chyš – dvě obce ve dvou krajích se zámeckým objektem

4.1 Ústecký kraj

Ústecký kraj je vymezený bývalými správními jednotkami, okresy Ústí nad Labem, Děčín, Teplice, Litoměřice, Louny, Most a Chomutov. Rozloha kraje je 5 335 km², což činí 6,8 % rozlohy České republiky.

Severní hranice kraje je současně i státní hranicí se Spolkovou republikou Německo. Sousedí s krajem Karlovarským, Středočeským, Plzeňským a Libereckým. Ústecký kraj má silný potenciál dělnictva, dlouholetou tradici průmyslové a zemědělské výroby. Až do konce 2. sv. války zde většinu tvořilo německé obyvatelstvo. Po 2. sv. válce došlo k vyhnání německého obyvatelstva a osídlení území Čechy, Slováky, volyňskými Čechy a Rómy. Většina nově osídlených obyvatel neměla k území žádné sociální vazby a již se nepodařilo obnovit úroveň historického osídlení regionu, mnoho obcí s historickými tradicemi zaniklo z důvodů důlní činnosti, nebo vojenské strategie (obce ležící na hranicích s Německem, vznik vojenského prostoru Doupov a vojenského prostoru Nakléřov). Po roce 1968 nastává úplný útlum rozvoje regionu Ústeckého kraje a rozvíjí se pouze těžební a průmyslová činnost. V současné době dochází k útlumu těžební činnosti, uzavírání průmyslových podniků a tím také k nárůstu nezaměstnanosti, která zde patří k nejvyšším v České republice.

Ústecký kraj je bohatý přírodními krásami. Nacházejí se zde Krušné hory, České středohoří a Lužické hory. Na svém území má rovněž léčivé i termální prameny a mnoho přírodních i historických památek, hradů a zámků. Mezi ty nejznámější patří Národní park České Švýcarsko, Hřensko, památná hora Říp, zámky Ploskovice, Libochovice, Krásný Dvůr, Pevnost Terezín, Lázně Teplice, královská města Litoměřice, Louny a Žatec.

4.2 Obec Krásný Dvůr

Obec Krásný Dvůr se nachází v okrese Louny v Ústeckém kraji, 15 km od královského města Žatec a 6 km od Podbořan. Nejstarší dochované prameny zmiňují panství Krásný Dvůr se dvěma tvrzemi a dvěma mlýny již ve 13. století. Obec Krásný Dvůr zahrnuje 7 částí obce (Krásný Dvůr, Chrášťany, Brody, Vysoké Třebušice, Němčany, Chotěbudice, Zlovědice). Ke dni 1. ledna 2014 eviduje obec 702 obyvatel.

V obci působí Tělovýchovná jednota Krásný Dvůr, Sbor dobrovolných hasičů, Rodičovské centrum, Občanské sdružení Krásnodvorsko, Občanské sdružení Gracia loci. Tyto organizace a spolky se velmi aktivně podílejí na společenském a kulturním dění v obci

Dále se na katastru obce se nachází Rekreační areál Oáza, Motokros AMK Krásný Dvůr a v zámeckém parku si široká veřejnost může zahrát golf na šestijamkovém golfovém hřišti, které spravuje Golf a Country Club Krásný Dvůr.⁵

4.3 Zámek Krásný Dvůr

Původní renesanční tvrz pochází z první čtvrtiny 16. století, kdy byl majitelem usedlosti Václav Pětipeský z Chýš, vladyka a voják (Anděl, 198,s. 235).

František Josef Černín (1697-1733) se rozhodl k náročné přestavbě původní renesanční tvrze. Za tímto účelem pozval roku 1718 nadaného českého architekta Františka Maxmiliána Kaňku, který dostal za úkol vypracovat návrh přestavby dosavadní renesanční tvrze na reprezentativní barokní zámek. Kaňkův projekt vycházel z původní renesanční tvrze, ke které navrhl přístavbu křídel a čestného dvora. Práce probíhaly v letech 1720-1724 a řídili je mistr Václav Pinter a polír Václav Fuss s dvaceti čtyřmi dělníky. Na stavbě se podíleli prakticky pouze místní řemeslníci, pomocní dělníci a poddaní. Kámen se dovážel z nedalekých Kryr a Krt, dřevo káceli dělníci v bažantnici a cihly pocházely z cihelny v Krásném Dvoře a v Kryrech (Anděl, 1984: 236). Zároveň se změnilo i bezprostřední okolí zámku. Před čestným dvorem byly vysázeny tři paprskovitě se rozbíhající aleje z jeřabin, buků a lip.

Významně se do podoby krásnodvorského zámku zapsal Jan Rudolf Černín koncem 18. století, který se nechal inspirovat při svých cestách po západní Evropě a v letech 1783 – 1793 nechal, krom stavebních úprav zámku, přeměnit blízkou oboru v unikátní přírodně krajinářský park, který se řadí k nejstarším a nejvýznamnějším v Čechách. A dosud patří k nejpůsobivějším díky skloubení přírodních motivů, krajinného rázu a množství romantických staveb. Téměř stohektarový park je návštěvníkům volně přístupný a prohlédnout si zde mohou množství romantických stavbiček, vodních kaskád a romantických zákoutí. Dominantou parku je tisíciletý dub, který byl ještě donedávna olistěný. Součástí parku se stal složitý vodní systém na potoce Leska, jehož součástí byl umělý vodopád (Anděl, 1984,s. 238).

⁵ <http://www.krasnydvur.cz>

Již ve své době se sláva zámku šířila i do Evropy, během 19. století jej obdivovali nejen příslušníci evropských panovnických rodů, ale i přední kulturní osobnosti, mezi nimi i Johann Wolfgang Goethe, který zde na zámku pobýval dva dny v srpnu roku 1810. V roce 1813 navštívil Krásný Dvůr jiný německý básník, Teodor Körner. Zámecký park navštívil rovněž kníže Metternich nebo Josef Dobrovský.

V 19. století bylo obvyklé, že se šlechtické rody zabývaly pěstováním cukrovky. Proto zde v roce 1854 byl na místě pivovaru postaven cukrovar. Černínové pak v nedalekých Brodech provozovali hnědouhelný důl, který cukrovar zásoboval potřebným palivem. V souvislosti s tím se do Krásného Dvora přistěhovali noví obyvatelé, kteří sem přišli za prací. V roce 1870 však dvůr stojící u zámku vyhořel, požár se přenesl na skleník stojící v blízkosti zámku, který se naštěstí podařilo zachránit. V roce 1872 pak došlo k úplnému zničení cukrovaru, v němž vybuchl kotel (Anděl, 1984, s. 237-238).

V roce 1932 zdědil zámek a veškerý majetek jindřichohradecké větve Černínů adoptovaný syn Františka Czernina, Eugen Alfons Czernin Morzin z německé větve Černínů Morzin, který se hlásil k německé příslušnosti. Za druhé světové války využíval zámek k rekreačním účelům ministr Třetí říše Joachim von Ribbentrop. V 1945 byl zámek s velkostatkem prezidentským dekretem č. 12/145 Sb. konfiskován a přešel do majetku státu pod správu Národního pozemkového fondu a původním majitelům nebyl po roce 1989 vydán v restituci. V letech 1947 až 1951 byl na zámek svážen mobiliář z objektů, které nebyly následně využívány ke kulturním účelům. V této době byl do krásného Dvora svezen rovněž mobiliář ze zámku Chyšé (NPÚ, 2004, s. 14-15).

Zámek byl po roce 1945 využíván k různým účelům. Sídlil zde například Státní statek Krásný Dvůr, Školní družina místní Základní školy a většinu místností zabraly svozy. Velkým úspěchem bylo, když se po podepsání smlouvy 26. 8. 1952 definitivně zavřela brána čestného dvora pro vozidla Státních statků a zámek byl částečně zpřístupněn návštěvníkům (NPÚ, 2004, s. 14 –15).

Obrázek 1 Zámek Krásný Dvůr

Zdroj: autor

V současné době je zámek Krásný Dvůr ve správě Národního památkového ústavu, pod jehož správu přešel po změně územního uspořádání, po zrušení okresů k 1. lednu 2001. Od roku 2001 je zámek rovněž Národní kulturní památkou.

Provoz zámku je zaměřen především na průvodcovskou činnost, která představuje hlavní zdroj příjmů. Část příjmů tvoří pronájem dvou hájoven v zámeckém parku, pronájem prostor pro dva služební byty v areálu zámku, pronájem louky Golfovému klubu a poplatky za svatební obřady. Z celkových nákladů na provoz zámku a parku činí příjem z průvodcovské činnosti a nájmu jednu třetinu rozpočtu zámku. Zbylé dvě třetiny tvoří dotace Ministerstva kultury. Správa zámku zaměstnává 12 zaměstnanců (kastelán, správce deponitáře, pokladní referent, průvodce, uklízečka a 7 dělníků pro údržbu parku a zahrad).

Prohlídka zámku s průvodcem zahrnuje celkem 18 místností v prvním patře zámku, ve kterých senávštěvník může seznámit s vynikajícími malířskými díly evropských autorů, cenným souborem historického řemesla i tematickými, dokumentačně pozoruhodnými sbírkami. Patří k nim i unikátní barokní obrazový soubor 43 psích portrétů. Většina salónů si

zachovala svou původní podobu, včetně podlah, tapet, dobové výmalby a souboru historických kamen. Interiéry byly vybaveny cennými exponáty tak, aby zachované části vnitřní výzdoby a nová instalace přibližovaly období 18. a 19. století.

K zámeckému areálu náleží nejstarší přírodně krajinářský park u nás, vybudovaný v letech 1883 – 1893. Téměř 100 ha park je návštěvníkům volně přístupný a prohlédnout si zde mohou množství romantických stavbiček, vodních kaskád, romantických zákoutí a významnou stavbu Novogotického templu, který je ovšem v havarijním stavu a čeká na svou opravu. V současné době je zpracován projekt na jeho záchranu a zažádáno o dotaci z tzv. Norských fondů EU. Návštěvník si může předem rezervovat komentovanou prohlídku parku s průvodcem.

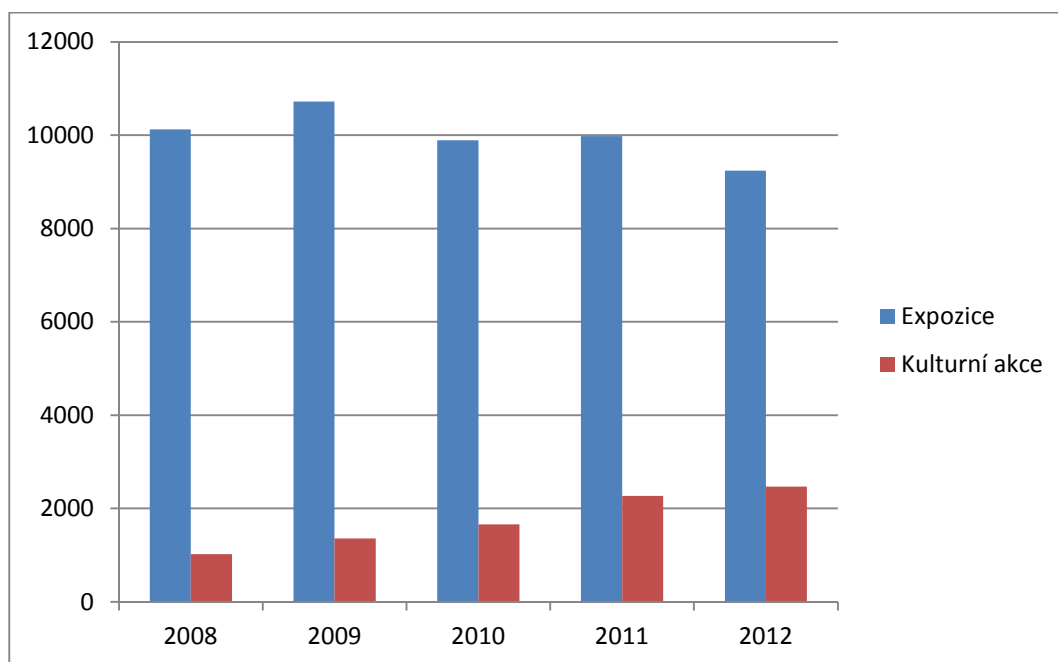
Skladba návštěvníků zámku je různorodá. 95 % návštěvníků jsou česky mluvící turisté, zbylých 5 % návštěvníků zámku jsou cizinci, především německy mluvící, kterým správa zámku nabízí prohlídky v německém jazyce. Anglicky mluvící návštěvníci si mohou zapůjčit anglický text a prohlídku zámku absolvovat s česky mluvící skupinou turistů. Dvě největší skupiny návštěvníků jsou rodiny s dětmi, kteří mohou využít zvýhodněné rodinné vstupné, a organizované zájezdy seniorů a dětí předškolního a školního věku. Pro školní zájezdy má zámek připravené speciální edukační programy zaměřené na určitou věkovou skupinu dětí (předškoláci, děti I.stupně ZŠ, děti II. Stupně ZŠ a studenty středních škol).

Ve velkém sále a ve Francouzské zahradě se konají svatební obřady.

Zámek je pro návštěvníky otevřen v sezóně od dubna do října. V měsících dubnu a říjnu je zámek otevřen pouze o víkendu a ve svátcích od 10.00 hodin do 16.00 hodin. V květnu a září je zámek otevřen vždy mimo pondělí od 10.00 do 17.00 hodin. V hlavní sezóně, to je od června do srpna, je zámek přístupný každý den mimo pondělí od 10.00 do 18.00 hodin.

V důsledku ekonomické krize dochází k poklesu návštěvnosti. Ubývá především skupinových zájezdů seniorů a školních dětí. Snižuje se návštěvnost zámecké expozice, ale oproti tomu stoupá návštěvnost kulturních akcí.

Graf 1 Návštěvnost zámku Krásný Dvůr

Zdroj: Vstupenkový systém Colosseum, Správa zámku Krásný Dvůr

Správa zámku se v důsledku poklesu návštěvnosti snaží přilákat více návštěvníků různými speciálními kulturními akcemi. Většina těchto akcí je pořádána za finanční podpory obce Krásný Dvůr a ve spolupráci s místními organizacemi a spolky.

Kulturní akce na zámku v letech 2008 – 2012⁶

Rok 2008

- Den dětí – pohádka pro děti v zámecké expozici
- Živé obrazy – divadelní představení v zámecké expozici
- Divadelní představení – tři letní divadelní představení
- Krásnodvorské koncerty pozdního léta – tři koncerty vážné hudby
- Zakončení sezóny – oživené prohlídky zámku
- Adventní jarmark – advent na nádvoří zámku – akce s finanční podporou Obce Krásný Dvůr.

⁶ Informace byly získány z interního vstupenkového systému NPÚ COLLOSEUM, Správa státního zámku Krásný Dvůr

Rok 2009

- Jarní běh zámeckým parkem – akci pořádá TJ Krásný Dvůr za finanční podpory Obce Krásný Dvůr
- Jarní Jazzový koncert ve velkém sále – akci pořádala Obec Krásný Dvůr
- Den dětí a pohádkový park – pohádka pro děti v zámecké expozici pohádkový park se soutěžemi pro děti. Pohádkový park financovala Obec Krásný Dvůr
- Divadelní představení – tři letní divadelní představení
- Krásnodvorské koncerty pozdního léta – tři koncerty vážné hudby
- Závěr sezóny – oživené prohlídky zámku
- Adventní jarmark – advent na nádvoří zámku. Akce proběhla za finanční podpory Obce Krásný Dvůr.

Rok 2010

- Jarní běh zámeckým parkem – akci pořádá TJ Krásný Dvůr za finanční podpory Obce Krásný Dvůr
- Přijede dnes i pan Goethe? – oživené prohlídky zámku
- Den dětí a pohádkový park – pohádka pro děti v zámecké expozici pohádkový park se soutěžemi pro děti. Pohádkový park financovala Obec Krásný Dvůr
- TROFEO NIKÉ BOHEMIA 2010 – kolona historických vozidel zavítala na nádvoří zámku – akci organizovala Obec Krásný Dvůr
- Divadelní představení – tři letní divadelní představení
- Pan Goethe přijíždí – celodenní akce u příležitosti 200. výročí návštěvy J.W. Goetha v Krásném Dvoře. Akci společně se zámek pořádala Obec Krásný Dvůr
- Hradozámecká noc – speciální noční prohlídky zámku a kulturní program
- Krásnodvorské koncerty pozdního léta – tři koncerty vážné hudby
- Závěr sezóny – oživené prohlídky zámku
- Adventní jarmark – advent na nádvoří zámku. Akce proběhla za finanční podpory Obce Krásný Dvůr.

Rok 2011

- Jarní běh zámeckým parkem – akci pořádá TJ Krásný Dvůr za finanční podpory Obce Krásný Dvůr
- Velikonoce na zámku – oživené velikonoční prohlídky zámku

- Den dětí a pohádkový park – pohádka pro děti v zámecké expozici pohádkový park se soutěžemi pro děti. Pohádkový park financovala Obec Krásný Dvůr
- Divadelní představení – tři letní divadelní představení
- Romantický se – koňská show v zámeckém parku. Akci financoval Ústecký Kraj a Obec Krásný Dvůr
- Hradozámecká noc – speciální noční prohlídky zámku a kulturní program
- Krásnodvorské koncerty pozdního léta – tři koncerty vážné hudby
- Závěr sezóny – oživené prohlídky zámku
- Jablečný den – svátek podzimní úrody. Akci organizovaly o. s. Krásnodvorská a o. s. Gracia Loci za finanční podpory Obce Krásný Dvůr.

Rok 2012

- Jarní běh zámeckým parkem – akci pořádá TJ Krásný Dvůr za finanční podpory Obce Krásný Dvůr
- Den dětí a pohádkový park – pohádka pro děti v zámecké expozici pohádkový park se soutěžemi pro děti. Pohádkový park financovala Obec Krásný Dvůr
- Divadelní představení – tři letní divadelní představení
- Upířská noc – speciální noční prohlídky zámku a půlnoční představení na nádvoří
- Romantický se – koňská show v zámeckém parku. Akci financoval Ústecký Kraj a Obec Krásný Dvůr
- Koncert Jaroslava Svěceného s Jablkoněm – akci finančně podpořila Obec Krásný Dvůr
- Hradozámecká noc – speciální noční prohlídky zámku a kulturní program
- Krásnodvorské koncerty pozdního léta – tři koncerty vážné hudby
- Závěr sezóny – oživené prohlídky zámku
- Jablečný den – svátek podzimní úrody. Akci organizovaly o. s. Krásnodvorská a o. s. Gracia Loci za finanční podpory Obce Krásný Dvůr
- Adventní jarmark – advent na nádvoří zámku. Akce proběhla za finanční podpory Obce Krásný Dvůr.

4.4 Karlovarský kraj

Karlovarský Kraj, který sousedí s krajem Ústeckým a krajem Plzeňským, se nachází na západě České republiky. Jeho rozloha je 3 314 km², což činí 4,25 % rozlohy České republiky. Zahrnuje 3 bývalé správní jednotky, okresy, a to okres Karlovy Vary, Sokolov a Cheb.⁷ Kraj je proslulý především lázeňstvím. Na jeho území se nacházejí naše největší a nejznámější lázně - Karlovy Vary, Mariánské lázně, Františkovy lázně, Konstantinovy lázně, Lázně Kynžvart a Jáchymov. „Léčebné síly kraje“ využívá mnoho turistů z České republiky a v posledních letech stále více turistů ze zahraničí. Spolu s léčivými prameny je kraj bohatý i na přírodní minerální vody, nejznámější je Mattoni. Na území Karlovarského kraje se rozprostírají Krušné hory a Slavkovský les. Může se pyšnit mnoha svými přírodními i historickými památkami. Mezi nejznámější patří CHKO Slavkovský les, zámek Bečov nad Teplou, zámek Kynžvart, hrad v Lokti, premonstrátský klášter v Teplé.⁸

4.5 Město Chyše

Město Chyše, ve kterém se nachází zámecký areál Chyše, leží na východní hranici Karlovarského Kraje, v okrese Karlovy Vary, přibližně v půli cesty mezi Karlovými Vary a Rakovníkem. Chyše s 608 obyvateli se řadí mezi města. Svůj historický statut města ztratily Chyše za vlády komunistického režimu a navrácen jim byl v roce 2007. První zmínky o Chyších pocházejí z roku 1169 a 1192, kdy zde působil, až do poloviny 14. století, rod pánů z Chyší. Město Chyše sdružují 11 částí (Chyše, Číhání, Vichořice, Dvorec, Chýšky, Jablonná, Luby, Podštěly, Poříčí, Radotín, Žďárek).

Ve městě působí sbor dobrovolných hasičů, TJ Sokol Chyše, Český svaz žen, Chyšský okrašlovací spolek o.s.⁹

⁷ <http://www.czso.cz>

⁸ <http://www.kr-karlovarsky.cz>

⁹ <http://www.mestochyse.cz>

4.6 Zámek Chyšě

V obci Chyšě se nachází jedna z nejvýznamnějších památek západních Čech, novogotický zámek. První zmínky o objektu pocházejí z let 1169-1192, kdy na místě dnešního zámku stávala tvrz, jež byla ve 13. století přestavěna v gotický hrad. Podobu renesančního zámku získala Chyšě roku 1578. Barokní přestavba zámku byla dokončena roku 1708. Do dnešních dnů se z barokní podoby zámku dochovala malba na stropě jednoho ze salonů, která představuje krále Davida, kterému je přinášena hlava zavražděného syna Saula, od nejvýznamnějšího českého barokního mistra, Petra Brandla.

Za vlády Prokopa III. Lažanského získal zámek současnou podobu při novogotické přestavbě v letech 1856 – 1858 pod vedením pražského architekta Ignáce Ullmanna v duchu tudorovské gotiky. V této době byly zrušeny hradní příkopy, jejichž pozůstatky můžeme okolo zámku pozorovat dodnes. Jedná se o dvoupatrovou čtyřkřídlou budovu, která má nepravidelný půdorys a dvě věže. Vstupní síň ve východním křídle má štukovou výzdobu pocházející z počátku 18. století. V podzemí zámku se nacházejí unikátně dochované gotické sklepy se střílnami. Zámek je majetkem rodiny Lažanských již od roku 1766, obklopuje jej romantický park ze 17. století. V roce 1917 působil na Chyši, coby domácí učitel Prokopa VI. Lažanského, spisovatel Karel Čapek a v roce 1967 byla před památkou odhalena busta tohoto významného spisovatele. Součástí zámeckého areálu je panský pivovar, který byl vystavěn v letech 1839 – 1841. Tradice pivovarnictví se však na Chyši datuje již do roku 1580.¹⁰

Po druhé světové válce byl zámek na základě Benešových dekretů zestátněn a jeho historie se dále nevyvíjela nijak lichotivě. V objektu sídlilo Zemědělské učiliště a později byl zámek využíván jako škola v přírodě. Objekt i park postupně chátraly, v místnostech se propadaly stropy. Záchrana přišla v roce 1996, kdy zámek koupili manželé Marcela a Vladimír Lažanští, nepřímí potomci hraběte Prokopa III. Lažanského a za podpory Ministerstva kultury a Národního památkového ústavu započali nákladnou rekonstrukci značně zchátralého areálu. V současné době je zámek využíván jako historická památka v turistickém odvětví. Pro veřejnost jsou určeny prohlídky zámeckých interiérů a expozice věnovaná Karlu Čapkovi. Po čtyřiceti letech se na zámek v roce 2010 vrátila první umělecká díla, která byla ze zámku odvezena v padesátých letech 20. století. Majitelé přistoupili k obnově tradice panského pivovaru, v roce 2003 zakoupili ruiny původního pivovaru a po

¹⁰ <http://www.chyse.com>

nákladné obnově v roce 2006 byla po 74 letech obnovena výroba kvalitního zámeckého piva. V historických interiérech pivovaru se nachází stylový restaurant a tradiční pivnice.

Obrázek 2 Zámek Chyšě

Zdroj: www.chyse.com

V současné době zámek Chyšě úzce spolupracuje s Ministerstvem kultury a Národním památkovým ústavem při příkladné obnově historických budov, zámecké expozice a při příkladném restaurování původního mobiliárního fondu (historické obrazy) zámku Chyšě, který je do zámecké expozice zapůjčen památkovým ústavem z depozitářů zámku Krásný Dvůr.¹¹

Provoz v zámeckém areálu v Chyších je rozdělen na dvě vzájemně propojené části. Jedná se o zámek se zámeckou expozicí a průvodcovskou činností a na pivovar s restaurací. Mohlo by se zdát, že každá tato část je samostatným celkem, ale ve skutečnosti je závislá jedna na druhé. Majitelé se rozhodli obnovit pivovar, který zde v minulosti měl dlouholetou

¹¹ Informace byly získány při rozhovoru s majitelem zámku Chyšě, Ing. Vladimírem Lažanským dne 7. března 2013

tradici. Pivovar i restaurace jsou v provozu celoročně. Zámek z důvodu efektivnosti zaměstnává nejnižší možný počet zaměstnanců. Je zde zaměstnáno 15 stálých zaměstnanců. V pivovaru a restauraci jsou zaměstnáni 4 kuchaři, 5 servírek, sládek a jeho zástupce. Dále pak jsou zaměstnáni na zámku uklízečka, truhlář, zahradník a zedník. Průvodcovskou činnost zajišťuje rodina majitele a kastelánka-průvodkyně. Vždy v sezóně jsou zaměstnáni brigádníci, studenti vysokých škol.

Zámek je pro veřejnost otevřen v sezóně od dubna do října. Mimo sezónu v zimních měsících je možné si rezervovat prohlídky zámku s panem majitelem pro skupinu nejméně 5 lidí. Od května do září je zámek otevřen každý den mimo pondělí. V dubnu a říjnu pouze o víkendech a svátcích, vždy od 10 do 17 hodin. Zámecký pivovar je otevřen celoročně.

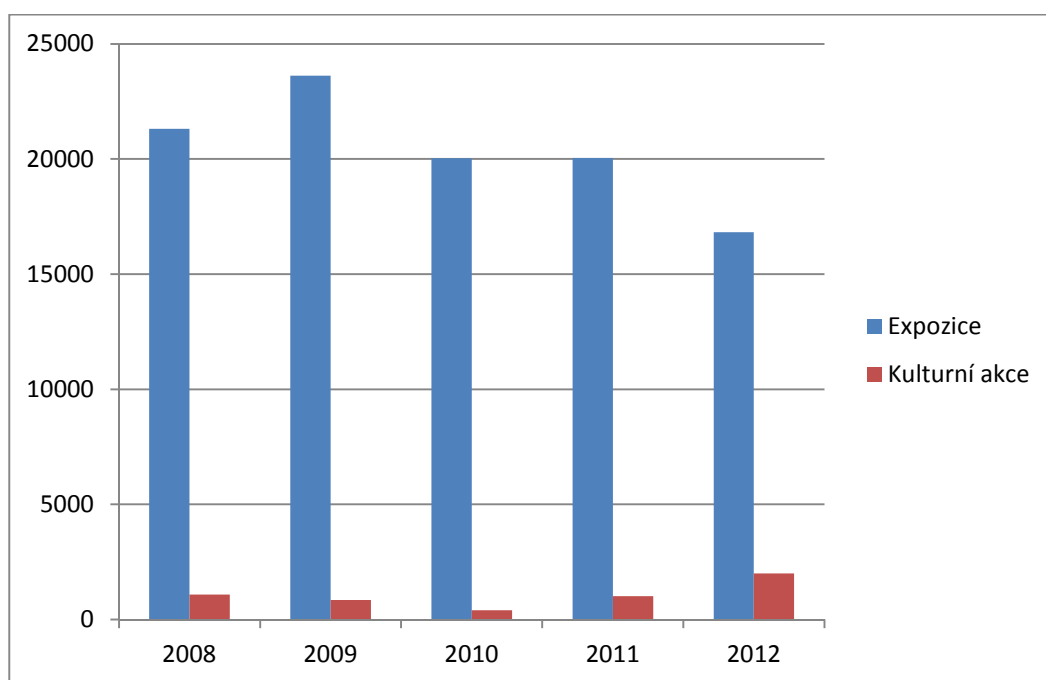
Prohlídka zámeckých interiérů zahrnuje tři okruhy. Největší okruh zahrnuje prohlídku rezidenci bývalých majitelů, barokní sály, pokoj Karla Čapka, jídelnu a sbírku loveckých trofejí. Druhý zámecký okruh je tematicky věnován Karlu Čapkovi a jeho pobytu na Chyších a na Karlovarsku. Neméně zajímavá je prohlídka hradního vězení a pozdně gotických sklepů v zámeckém sklepení, obranné bašty a studny v rámci třetího zámeckého okruhu. Celkem je zpřístupněno 14 zámeckých místností. Všechny prohlídky kromě zámeckého sklepení jsou s průvodcem.

Ve velkém štukovém sále se konají svatební obřady.

Součástí areálu je i zámecký park o rozloze 9 ha, který je návštěvníkům přístupný celoročně.

Zákazníci, nejen zámecké expozice, ale i zámeckého pivovaru, znamenají pro zámek jediný zdroj příjmů. Převážná většina zákazníků, až 95 % jsou čeští turisté a pouze 5 % jsou cizinci. Ale i na zahraniční klientelu je zámek připraven a cizinci si tak mohou zámek prohlédnout s německy, anglicky, popřípadě i italsky mluvícím průvodcem. Zámek je rovněž připraven na zájezdy seniorů a školní mládeže. Cílovou skupinou pro zámek je česká rodina. Zámek ve velké míře navštěvují i milovníci piva, kteří zde chtějí ochutnat pivní speciály zámeckého pivovaru.

Graf 2 Návštěvnost zámku Chyšě

Zdroj: rozhovor s majitelem zámku Ing. Lažanským

Zámek není zasažen komercionalizací. Konají se zde kulturní akce, jako koncerty, divadelní představení a různá setkání, které nemají za úkol přilákat na zámek větší množství návštěvníků, jde pouze o prestižní akce, o kulturní zážitek a velký důraz je zde kladen na úroveň a na výběr interpretů.

Kulturní akce na zámku v letech 2008 – 2012¹²

Rok 2008

- Koncert revivalové kapely The Beatles Night
- Sraz Gaz klubu Česká republika – setkání majitelů sovětských automobilů.

¹² <http://www.chyse.com>

Rok 2009

- Koncert revivalové skupiny ABBA STARS.

Rok 2010

- Koncert Radima Hladíka a Blue Efekt.

Rok 2011

- Poslední fejeton Karla Čapka – herec Petr Kostka předčítal ze sloupků, glos a fejetonů Karla Čapka
- Koncert Jaroslava Svěceného a Michala Dvořáka VIVALDIANO
- Etapa veteránského závodu MATTONI ENGINE CARLSBAD CLASSIC
- Natáčení pořadu ČT trumfy Miroslava Donutila s hosty: Karlem Gotem a Josefem Váňou.

Rok 2012

- Hodně smíchu a pár slz – představení divadla Viola, v hlavní roli Carmen Majerová a Tereza Kostková
- Koncert Heleny Vondráčkové.

5. Empirické šetření – využití zámeckých objektů pro rozvoj obce

Rozhovorem získáváme empirická data o názorech, mínění a postojích dotazovaných. Jedná se o verbální kontakt mezi tazatelem a dotazovaným s cílem získat informace na základě otázek. Rozhovor členíme na strukturovaný, nestrukturovaný a polostrukturovaný.

- **Strukturovaný rozhovor (interview)** – probíhá podle předem připravených otázek, jejichž znění a pořadí jsou předem určeny a nemění se.
- **Nestrukturovaný rozhovor** – tazatel má připraveny jen základní otázky a nemusí se držet žádného schématu
- **Polostrukturovaný rozhovor** – tazatel má předem připravený seznam otázek, ale způsob a forma odpovědí zůstává volná (Hendl, 2005, upraveno).

Pro svou práci jsem zvolila typ rozhovoru polostrukturovaného. Aktéry rozhovorů byli v obou dotčených obcích starostové a lidé, kteří se nějakým způsobem podílejí na dění v obci nebo na zámku. Jeden rozhovor trval v průměru 30 minut. Po předešlé telefonické dohodě s většinou aktérů byl zvolen způsob zaslání připravených otázek předem na emailovou adresu a následné osobní setkání s aktéry. Rozhovory probíhaly ve dnech 5. – 9. března 2013 a 21. – 26. října 2013 zcela standardně, při rozhovorech nenastaly žádné zvláštní situace, které by výsledky těchto rozhovorů mohly nějakým způsobem ovlivnit.

Aktéry rozhovorů byli:

V Krásném Dvoře (10 rozhovorů)

- Starosta obce Krásný Dvůr
- Místostarosta obce Krásný Dvůr
- Kronikářka obce Krásný Dvůr
- Velitel Sboru dobrovolných hasičů Krásný Dvůr
- Učitelka místní ZŠ a MŠ spolupracující při pořádání kulturních akcí
- Průvodkyně zámku Krásný Dvůr
- Zástupce TJ Krásný Dvůr
- Zástupce Občanského sdružení Gracia Loci
- Zástupce Občanského sdružení Krásnodvorská
- Zástupce divadelního spolku pořádajícího na zámku kulturní akce.

V Chyších (7 rozhovorů)

- Majitel zámku Chyšě Ing. Vladimír Lažanský
- Starosta města Chyšě
- Ředitelka místní ZŠ
- Učitelka místní ZŠ
- Průvodkyně na zámku Chyšě
- Zástupce Chyšského okrašlovacího spolku
- Obyvatelka obce, která spolupracuje s místní ZŠ při pořádání akcí pro děti.

5.1 Výsledky rozhovorů

Z rozhovorů byly získány informace o spolupráci místních samospráv a občanů se správou zámku krásný Dvůr a majiteli zámku Chyšě. Z rozhovorů vyplynuly postoje a názory jednotlivých aktérů k potenciálu kulturního dědictví v obci. Rozhovor obsahoval 7 základních otázek a otázky byly kladeny tak, aby odpovědi na ně vystihovaly co možná nejlépe výše zmíněné faktory. (Otázky k rozhovorům se nacházejí v příloze 1).

Je kulturní dědictví v obci přínosem?

V obci Krásný Dvůr vnímají kulturní dědictví jako velmi přínosné. Nejedná se pouze o prohlídky zámku, ale místní obyvatelé vnímají zámek především jako kulturní centrum. K zámku náleží také celoročně volně přístupný, téměř stohektarový park, který místní obyvatelé využívají k procházkám a volnočasovým aktivitám. Místní lidé oceňují, že park, jako součást zámeckého areálu, je udržovaný. Kulturní památku vnímají jako reprezentativní prvek, který přiláká do obce turisty, kteří následně využívají i jiné aktivity, které provozuje obec. Příkladem je místní koupaliště. Příliv návštěvníků koupaliště je přínosem do obecní pokladny. Zámek pořádá kulturní akce, na kterých se mohou prezentovat místní obyvatelé svými výrobky. Několik občanů si vyzkoušelo, jaké to je stát před kamerou v komparech při natáčení filmů a pohádek. Díky zámku mohou obyvatelé v letních měsících využívat železniční spojení do města Kadaně, které provozuje občanský spolek Doupovská dráha. Tuto dráhu železniční nadšenci zprovoznili především proto, aby dopravili turisty z okolí města Kadaň na krásnohorský zámek a do zámeckého parku. V roce 2011 krajský úřad opravil

místní komunikaci, po které přijíždějí na zámek turisté a kterou využívají i místní obyvatelé jako spojnicí s městem Podbořany.

Obyvatelé Chyše velmi oceňují vstřícnost majitele zámku vůči občanům města Chyše, i to, že koupí a následnou rekonstrukcí zámku i pivovaru zachránili tento areál před úplnou devastací a následnou likvidací. V době, kdy v zámku sídlilo učiliště, se místní obyvatelé potýkali s problémem ničení okolních majetků žáky učiliště. Do zrevitalizovaného zámeckého parku chodí obyvatelé celoročně na procházky. Obyvatelé vnímají areál zámku jako chloubu své obce, ale i jejího okolí. Zámek je rovněž v okolí jedinou možností, kde mohou obyvatelé navštívit koncerty a divadelní představení, které by mnohdy mohli navštívit pouze ve vzdálených větších městech.

Přispívá zámek v obci nějakým způsobem k výchově nové generace?

Zde se aktéři z Krásného Dvora i Chyše vyjádřili zcela shodně. Podle aktérů rozhovorů kulturní památka může ovlivnit výchovu dětí především tak, že je již v dětství seznámí s tím, jak bychom se měli chovat ke své minulosti a dědictví, které nám zanechali naši předkové. Zámek je pro místní děti přínosem především v hodinách dějepisu. Naučí je, že si musíme vážit věcí a prostředí, které mají hodnotu, jež nelze vždy vyčíslit pouze penězi. Musíme zachovat naše dědictví pro příští generace, protože minulost se už nikdy nevrátí. Někteří studenti si přivydělávají na brigádách v průvodcovské činnosti, kde se podrobně seznámí s historií místa a budou si vážit prostředí, ve kterém vyrostli. V zámeckém parku se naučí, že si musíme vážit i přírodního dědictví.

Využívá obec nebo občané obce zámek k jiným účelům?

Aktéři v Krásném Dvoře vnímají, že se zámek stal významným prvkem kulturního a společenského dění v obci. Místní obyvatelé se zde setkávají při kulturních akcích. Konají se zde významná společenská setkání. Každý rok Obec vítá nové občánky do života ve Velkém sále zámku a místní ZŠ zde každoročně předává vysvědčení žákům 9. tříd. Žáci místní základní školy využívají park při hodinách tělocviku, ale i biologie a přírodopisu. Každý rok se zde konají běžecké závody dětí základních škol z širokého okolí. Obec Krásný Dvůr je členem Svazku obcí Podbořanska a mnoho delegací přátelských obcí zavítá na prohlídku zámku v Krásném Dvoře. Konají se zde svatební obřady. Místní obyvatelé využívají

především zámeckou kavárnu k rodinným oslavám a společenským setkáním. TJ využívá zámecký park k pořádání každoročního Jarního běhu zámeckým parkem.

Ve městě Chyše uvedli aktéři, že město Chyše areál zámku využívá velmi málo k reprezentativním účelům, jako bylo například setkání dostihového závodníka Josefa Váni po jeho vítězství v závodě Velké pardubické. Konají se zde svatební obřady. Místní ZŠ využívá zámeckou expozici k exkurzím žáků v hodinách dějepisu. V zámku majitel zřídil knihovnu, která je využívána žáky zdejší ZŠ i místními obyvateli. Místní obyvatelé navštěvují především zámecký pivovar, ať už k pouhému přátelskému posezení u sklenice piva, ale také k pořádání rodinných oslav a svateb.

Jak vnímáte návštěvníky zámku? Jsou pro obec přínosem?

Většina aktérů v Krásném Dvoře se domnívá, že jsou turisté pro obec přínosem pokud nenavštíví pouze zámek a po prohlídce ihned neodjíždějí. Přínosem jsou návštěvníci, kteří v obci navštíví i místní pohostinství, obchod nebo koupaliště. Problém zde aktéři rozhovorů vidí v turistech, kteří ničí romantické stavby, které se nacházejí v zámeckém parku. Jejich oprava je velmi nákladná a není v možnostech Správy zámku z vlastního rozpočtu financovat opravy.

Ve městě Chyši se aktéři shodli na tom, že návštěvníci přijíždějící na zámek nejsou pro obec a místní obyvatele přítěží, ale zároveň ani přínosem. V areálu zámku mohou využít možnosti občerstvení v zámeckém pivovaru, v létě i posezení na předzahrádce a nevyhledávají potom služby v obci. Sám majitel zámku zdůrazňuje, že v okolí je velký nedostatek ubytování. Ale tuto službu nenabízí ani jiný subjekt v obci a nejbližším okolí. Vidí tak jedinou možnost vybudovat několik pokojů v prvním patře pivovaru. Problém vidí místní občané v parkování. Zámek nemá vlastní parkoviště a návštěvníci parkují na veřejném prostranství, na náměstí. V době konání akcí a větší návštěvnosti vzniká problém s parkováním. A to vnímají místní obyvatelé velmi negativně.

Spolupracuje místní samospráva se správou zámku – majiteli zámku?

Z rozhovorů vyplynulo, že obec Krásný Dvůr se podílí větší měrou především na spolupráci při organizaci kulturních akcí na zámku. Mnoho akcí obec podporuje finančně. Za dob minulého vedení správy zámku byly vztahy mezi zámkem, místní samosprávou, ale i místními občany velmi špatné. Na zámku se nekonaly žádné kulturní akce, ani svatební obřady. To je jinak od počátku roku 2008, kdy se změnilo vedení správy zámku. Od tohoto roku se začaly konat kulturní akce a od stejného roku se opět po letech znovu na zámku konají svatební obřady. Správa zámku nespolupracuje pouze s obcí, ale velmi úzká spolupráce je zde i s místními spolky a občanskými sdruženími. Ti se podílejí především na organizaci kulturních akcí. Takovou největší akcí je Jablíčkový den, kde se na organizaci podílejí kromě obce a ZŠ i obě místní občanská sdružení, Tělovýchovná jednota, místní rybáři, myslivci a hasiči.

Město Chyšě se nepodílí na konání kulturních akcí na zámku takovou měrou jako Krásný Dvůr. Kulturní akce na zámku probíhají za podpory vybudované sítě partnerů zámku. Oficiálním partnerem zámku Chyšě je Citroen Česká republika. Ale i v Chyších je, jak vyplynulo z rozhovorů, velmi dobrá spolupráce města s majiteli zámku.

Co vnímáte na zámku jako pozitivní a co na zámku postrádáte a co byste změnili?

V Krásném Dvoře vnímají aktéři pozitivně především kulturní dění na zámku, které postrádají v blízkém okolí. Líbí se jim, že při pořádání těchto akcí zámek spolupracuje s místní samosprávou, ale i s místními organizacemi a občany. Lidé tak mohou svými vlastními nápady podpořit tyto akce. Aktérům se líbí, že se k různým kulturním akcím využívá i přilehlý park, který přímo vybízí k pořádání akcí typu Koňská show, která se každoročně v parku koná. Hojně jsou využívány projížďky parkem v kočáře s koňmi, a to nejen turisty, ale i místními obyvateli. Velmi pozitivně také hodnotí to, že se po několikaleté přestávce, kdy se v parku nesmělo závodit, opět koná každoroční Běh zámeckým parkem, který měl zde dlouholetou tradici. V roce 2012 se konal již 50. ročník. Vítají, že po letech, kdy za minulého vedení nabízel pouze prohlídky zámeckých komnat, zámek opět ožil, konají se koncerty, divadla a různé akce v zámecké expozici i na nádvoří zámku. Zámek naopak podporuje akce pořádané Obcí a místní ZŠ a to především bezplatným pronájmem prostor

zámku a zámeckého parku. Negativně aktéři vnímají nedostatek peněz na opravu zámku, který je ve špatném stavu, ale i na opravu stavbiček v parku, které také nejsou v dobrém stavu. Novogotický templ je dokonce v havarijním stavu. Aktéři dále postrádají na zámku zaměstnance, kteří by se odborně starali o park a zámecké zahrady, které jsou za dlouhá léta neodborné péče zanedbané. I zde chybí zámku finanční prostředky na odborně vyškolené zaměstnance, nebo na odbornou firmu na údržbu zeleně. Aktéři by rovněž přivítali změnu zámecké expozice, kterou znají již od počátku 80.let minulého století v nezměněné podobě a rovněž by přivítali rekonstrukci 2. patra hlavní zámecké budovy a vznik nových zámeckých komnat, které byly vítanou změnou v zámecké expozici.

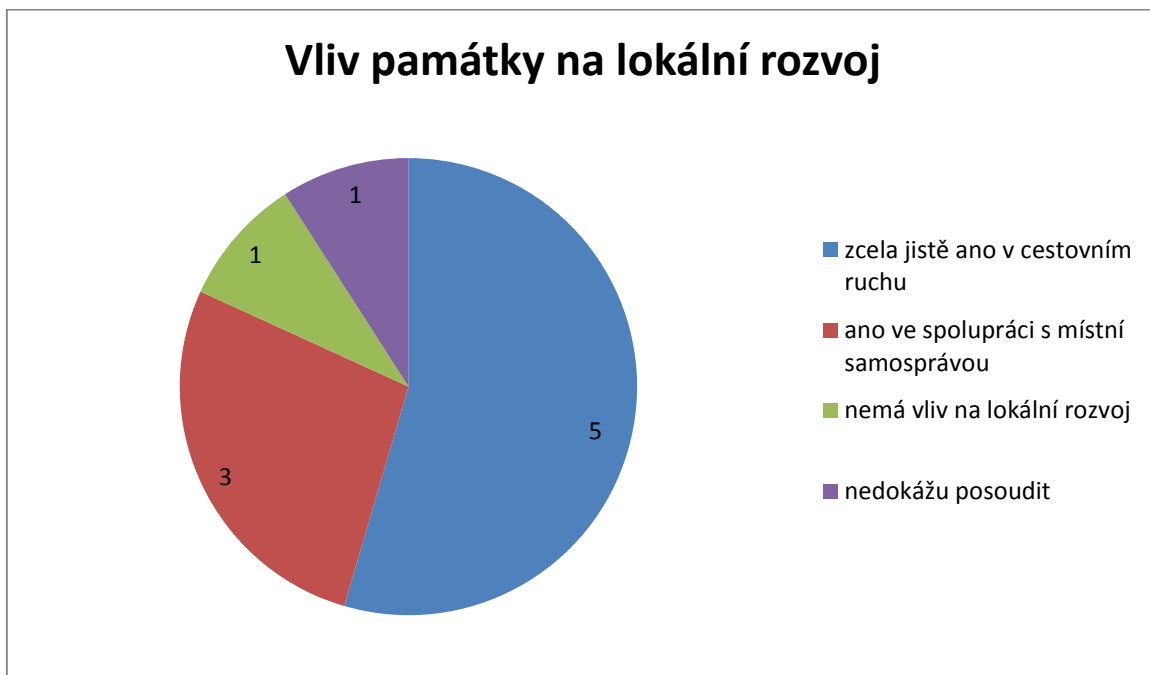
V Chyších se aktérům na zámku líbí to, že ve svém zanedbaném městě mají hned vedle náměstí, které na první pohled nevypadá moc působivě, krásný zámecký areál s udržovaným parkem a pivovarem, kde mohou posedět, v létě i venku na zahrádce. Majitel zámku Ing. Lažanský má pro to speciální slovní obrat: „ostrovnií vydělitelnost“. Jinak to také můžeme nazvat: „jedinečnost památky uprostřed zchátralého města, kde je zámek světem sám pro sebe“. Aktéři v Chyších vnímají zámek spíše jako majetek soukromé osoby a podnikatele, který zde nabízí služby v oblasti pohostinství. Nemají k němu bližší vztah.

Poslední otázka rozhovoru byla uzavřená.

Může zámecký objekt přispět k lokálnímu rozvoji?

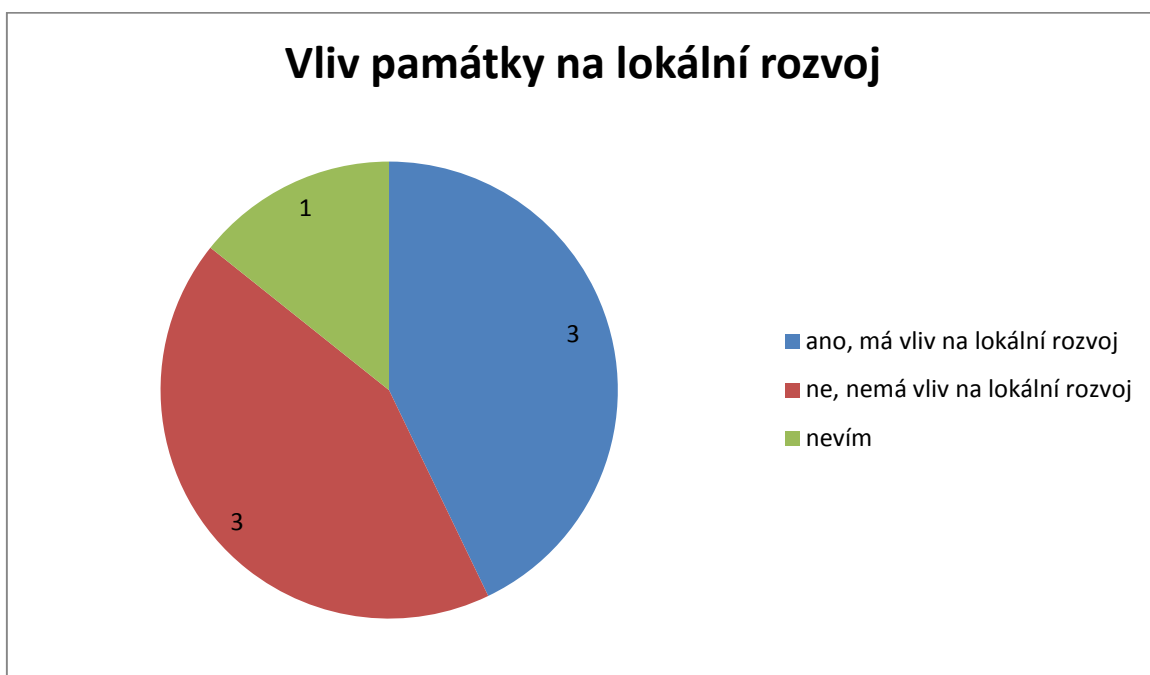
V Krásném Dvoře z celkem 10 aktérů odpovědělo 5 zcela jistě ano, ale pouze v oblasti cestovního ruchu. 3 aktéři odpověděli ano, pokud bude zámek blíže spolupracovat s místní samosprávou. 1 se domnívá, že památka nemá žádný vliv na lokální rozvoj a jeden nedokáže posoudit vliv památky na lokální rozvoj.

Graf 3 Vliv památky na lokální rozvoj – zámek Krásný Dvůr

V Chyších odpověděli ze sedmi aktérů rozhovoru 3 aktéři, že památka v obci může přispět k lokálnímu rozvoji. 3 aktéři se domnívají, že památka nemá vliv na lokální rozvoj. A 1 aktér neví.

Graf 4 Vliv památky na lokální rozvoj – zámek Chyšě

5.2 Shrnutí rozhovorů

Rozhovory měly přinést informace o tom, jak aktéři vnímají kulturní památku na území obce nebo města, co vnímají pozitivně (a podpořit co je na zámku vyjímečné), případně upozornit na některé nedostatky. Z rozhovorů vyplynulo, že zámek vnímají především jako kulturní a společenské centrum. V Krásném Dvoře je užší spolupráce s místní samosprávou než v Chyších, kde zámek sice spolupracuje se samosprávou, ale spíše zde vystupuje jako samostatný subjekt. V Krásném Dvoře se většina aktérů domnívá, že zámecký objekt může přispět k lokálnímu rozvoji. V Chyších je počet aktérů, kteří se domnívají, že zámecký objekt může přispět k lokálnímu rozvoji, stejný jako počet aktérů, kteří se domnívají, že nemá vliv na lokální rozvoj. Shodně v obou místních lokalitách aktéři uvedli, že je třeba si památky vážít a postarat se o její zachování pro příští generace.

5.3 Srovnání silných a slabých stránek zámku Krásný Dvůr a zámku Chyš.

Silné stránky Krásný Dvůr

- Zázemí státní organizace, propagace zámku v rámci silné organizace NPÚ.
- Unikátní park jako součást památkového objektu, který využívají místní organizace, ZŠ i místní obyvatelé.
- Areál vhodný k pořádání mnoha kulturních a společenských akcí.
- Úzká spolupráce s místní samosprávou, místními organizacemi a občany.
- Možnost jiného vyžití pro návštěvníky zámku v obci (koupaliště, golfové hřiště).
- Dopravní pojení s městem Kadaň v letních měsících Doupovskou dráhou.
- Pozitivní vliv kulturní památky na výchovu nové generace.
- Příležitost pro místní studenty v návštěvnickém provozu v letních měsících.
- Využití zámeckého sálu ke kulturním a společenským účelům.
- Zámek jako reprezentativní prostory obce.
- Jedinečnost zámeckého objektu v okolí.
- Nabídka prostor zámku i parku pro filmování.

Silné stránky Chyšě

- Soukromý majitel, který se sám může rozhodnout, jak bude zámecký areál využívat v rámci limitů v památkové péči.
- Unikátní spojení zámku a pivovaru, areál tak může turistům nabídnout více služeb na jednom místě.
- Pivo, které se prodává pouze v Chyších.
- Unikátní zrekonstruovaný areál.
- Kvalifikovaná a zkušená pracovní síla.
- Možnost financovat opravy a provozu zámku ze zisku z pivovaru.
- Pozitivní vliv kulturní památky na výchovu nové generace.
- Veřejnosti přístupná zámecká knihovna.
- Prostory k pořádání koncertů a kulturních akcí, které v okolí chybí.
- Zázemí partnerů, kteří podporují kulturní akce.
- Lepší dosažitelnost prostředků na opravu areálu z dotací kraje i státu.
- Osobnost Karla Čapka.
- Osobnost Josefa Váni.

Slabé stránky Krásný Dvůr

- Zastaralá zámecká expozice, která je v nezměněné podobě od počátku 80.let minulého století. Nevyužití 2.patru hlavní zámecké budovy.
- Špatná dostupnost objektu autobusem a vlakem.
- Špatný stav zámku a staveb v zámeckém parku, potřebná rekonstrukce.
- Omezené prostředky na údržbu, opravy a propagaci objektu.
- Omezení památkovými limity a zákony.
- Omezené možnosti při pořádání akcí pod správou NPÚ.
- Nízký počet a neodbornost zaměstnanců, především v údržbě parku a zahrad. Nízké platové ohodnocení odborných zaměstnanců ve státní organizaci.
- Velmi malá možnost získat prostředky z dotačních programů.
- Chybí možnost ubytování pro turisty v blízkém okolí.
- Turisté, kteří ničí stavby v zámeckém parku.

Slabé stránky Chyše

- Poloha zámku v zanedbané obci.
- Zámek se prezentuje samostatně, vyšší náklady na reklamu, Chyše jsou málo známé.
- Malá spolupráce s místní samosprávou.
- Místní občané vnímají zámek jako majetek soukromé osoby a podnikatele a nemají k němu bližší vztah.
- V okolí chybí možnost ubytování pro turisty.
- Zámek nemá vlastní parkoviště.
- Zámek splácí dluhy z rekonstrukce.
- Špatná úroveň silničních komunikací v okolí Chyší.

6. Návrh alternativních opatření

V této části práce jsou představena možná zlepšující opatření pro zámek Krásný Dvůr na základě srovnání se zámekem v Chyších. Přínos zámeckého objektu pro rozvoj lokality spočívá především v rozvoji místní komunity a v cestovním ruchu. Správa zámku se snaží využít zámecký areál aktivitami, které mají za cíl přivést na zámek co největší množství návštěvníků a přispět ke zvyšování kulturního potenciálu dané lokality. Je možné nalézt ještě několik opatření, která by pomohla k dalšímu využití a rozvoji kulturní památky přispět. Pro návrhy alternativních opatření jsem se nechala inspirovat názory aktérů rozhovorů, návštěvou zámku Chyše a vlastními zkušenostmi se správou zámku Krásný Dvůr.

6.1 Rekonstrukce zámku a staveb v zámeckém parku

Pro další rozvoj a využití zámeckého areálu je potřebná stavební rekonstrukce celého zámeckého objektu i staveb v zámeckém parku, především záchrana Novogotického templu. V druhém patře zámku by rekonstrukcí mohly vzniknout nové prostory pro zámeckou expozici, která by představila soukromé prostory bývalých majitelů zámku. Mohly by zde vzniknout i prostory pro pořádání výstav. Možností temperovat němé místnosti zámku, jako třeba Velký sál, by se mohly tyto prostory využívat i v zimních měsících, když je zámek uzavřen, pro pořádání kulturních akcí, například koncertů a výstav. Společně s inovací stávající zámecké expozice by tak mohl zámek nabídnout něco nového návštěvníkům, kteří zámek Krásný Dvůr již znají a stále se sem vracejí.

Rekonstrukcí některých staveb v parku by rovněž vznikly prostory pro pořádání akcí, výstav, ale i svatebních obřadů. Jsou to především prostory Panova templu a novogotické templu, které se k takovému využití přímo nabízejí.

Správa zámku nemůže realizovat větší rekonstrukce ze svého rozpočtu. Tyto opravy je možné financovat z programů pro správu majetku ve vlastnictví státu Ministerstva kultury, takovým programem je PZAD (Program záchrany architektonického dědictví), nebo z IOP (Investičního operačního programu) Ministerstva pro místní rozvoj. Od roku 2014 se opět vyhláší dotační program Norských fondů EU. Předběžný rozpočet na opravy zámku Krásný Dvůr je 130 mil. Kč na stavební investice a 40 mil. Kč na restaurování mobiliárního fondu z depozitářů zámku k tvorbě nově vzniklých expozic.

6.2 Ubytování na zámku

V okolí zámku je nedostatek ubytovacích zařízení. Nejbližší možné ubytování pro turisty je vzdálené 15 km od zámku. V západním křídle zámku se nachází inspekční pokoj s koupelnou pro potřeby zámku. Menší rekonstrukcí by se zde mohl vybudovat apartmán, který by se mohl pronajímat návštěvníkům zámku k strávení své dovolené na zámku. Tento apartmán by mohl být rovněž pronajímán jako svatební apartmán novomanželům, kteří zde na zámku uzavřou sňatek a chtějí strávit svou svatební noc na zámku.

6.3 Koně na zámku

V zámeckém areálu se nacházejí stáje a koně na zámku byli vždycky. V současné době je na zámku už jen jedna kobylna, která se zde dožívá úctyhodného věku třiceti let. Vzhledem k jejímu stáří je zde již pouze na dožití. Vzhledem k hojnému využívání vyjížděk v kočáře taženém koňmi v zámeckém parku, které provozuje soukromý subjekt, by se zde uplatnili koně v majetku zámku, kteří by se využívali ke koňským vyjíždkám. Bylo by ovšem nutné investovat finanční prostředky do koupě koní a koňského vybavení a zaměstnat zkušeného člověka, který by s koňmi pracoval. Náklady na jeho příjem by se vrátily z peněz z projížděk a pronájmu koní při svatebních obřadech.

6.4 Partneri zámku

Výhodné pro zámek by bylo získat významného sponzora, který by se stal oficiálním partnerem zámku a podporoval aktivity zámku především finančně a při propagaci zámku a kulturních akcí, které se zde na zámku konají. S partnerem by zámek mohl pořádat větší akce, které si v současné době především z finančních důvodů nemůže dovolit.

Zámek by rovněž mohl navázat partnerský vztah se školním zařízením v okolí, zaměřeným na zeleň, ať už v oblasti zahradnictví, nebo lesnictví. Studenti by pak v rámci svých školních aktivit mohli zámku pomoci s údržbou zámeckých zahrad a zámeckého parku.

6.5 Náklady na propagaci

V rámci rozpočtu zámku jsou prostředky na propagaci velmi omezené. Možností snížení nákladů na propagaci je rozdělit tyto náklady mezi jiné subjekty působící na území obce Krásný Dvůr. A to v rámci spolupráce vydávat společné propagační materiály s obcí, která provozuje místní koupaliště, s golfovým klubem a provozovatelem motokrosu jako komplexní nabídku služeb v Krásném Dvoře – zámek, park, golf koupaliště a motokros.

7. Závěr

Cílem této práce, zaměřené na využití zámeckých objektů pro lokální rozvoj, bylo komparací výsledků šetření porovnat možnosti státního zámku Krásný Dvůr a soukromého zámku Chyšě a navrhnout možná řešení, která by vedla k rozvoji kulturního dědictví a následně k zvyšování sociálního a kulturního potenciálu lokality Krásný Dvůr.

Šetřením jsem zjistila, že soukromý zámek a státní zámek mají zcela jiný přístup ke správě, ale i jiné možnosti v rozvoji památkového objektu. V obou případech je hlavní význam památky pro lokální rozvoj především v cestovním ruchu a v oblasti kulturní a společenské. Zámek Krásný Dvůr návštěvníkům nabízí především služby v průvodcovské činnosti. Úzce spolupracuje s místní samosprávou, která zámek podporuje hlavně finančně při pořádání kulturních akcí. Zámek Chyšě nabízí návštěvníkům nejen služby průvodcovské, ale i služby v gastronomii. Návštěvníci tak mohou navštívit nejen zámeckou expozici, ale i zámecký pivovar s restaurací. Při pořádání kulturních akcí Chyšě spolupracuje se svými partnery, kteří tyto akce podporují finančně.

Hlavním cílem obou zámků je nabídnout návštěvníkům služby na co nejvyšší úrovni a přivést tak co největší množství zákazníků právě na ten jejich objekt.

Aktéři rozhovorů, se kterými jsem spolupracovala mi velmi pomohli pochopit situaci v Chyších, kterou jsem neznala. Velice obohacující byly zejména rozhovory s majitelem Chyšského zámku, panem Ing. Vladimírem Lažanským, který byl velmi vstřícný a ochotný zodpovědět všechny mé otázky a přiblížil mi správu svého rozsáhlého majetku a prozradil i plány do budoucna. Přínosné byly i rozhovory s aktéry v Krásném Dvoře, kde situaci sice znám, ale zajímal mne především jejich názor.

Za hlavní přínos práce považuji, vedle představení zajímavých zámeckých areálů, především navržení možných řešení, která by mohla přispět k rozvoji zámku Krásný Dvůr, která navázala na zhodnocení silných a slabých stránek obou zámeckých objektů (viz str. 40 – 42). Především věřím, že se zámecký areál a všechny jeho stavby dočkají potřebné rekonstrukce, které je možné financovat z programů záchrany Ministerstva kultury a Ministerstva pro místní rozvoj. Především se zde v roce 2014 otevírá možnost financování větších stavebních investic z Norských fondů EU.

8. Seznam použitých zdrojů

8.1 Seznam literatury

HEŘMANOVÁ, E., CHROMÝ, P. a kol., Kulturní regiony a geografie kultury: kulturní realie a kultura v regionech Česka, Praha: ASPI, 2009, ISBN 978-80-7357-339-3

MAJEROVÁ, V., Český venkov 2008, Proměny venkova, Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Praha: 2009

PATOČKA, J., HEŘMANOVÁ, E., Lokální a regionální kultura, Praha: ASPI, 2008. 200 s., ISBN 978-80-7357-347-8

KUČA, K., Hrady a zámky a další památky ve správě NPÚ, Praha, 2009, ISBN 978-80-87104-44-6

JAKUBÍKOVÁ, D. Marketing v cestovním ruchu. Praha: 2009. ISBN 978-80-247-3247-3.

HENDL, Jan, Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. 1. Vydání. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2

ANDĚL, R., Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, severní Čechy, Praha, 1984

NPÚ ÚOP v Ústí nad Labem, Státní zámek Krásný Dvůr, 1. Vydání, Ústí nad Labem, 2004, ISBN 80-85036-26-6

8.2 Jiné zdroje

Český statistický úřad [on-line], [2013-11-9], <<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/home>>

Národní památkový ústav [on-line], [2013-3-8], <<http://www.npu.cz/pro-odborniky/narodni-pamatkovy-ustav>>

Zámek a zámecký pivovar Chýše [on-line], [2013-3-12], <http://www.chyse.com>>

Zámek Chýše [on-line], [2013-3-12], <<http://www.chyse.com/konane-akce>>

Zámek Krásný Dvůr [on-line], <http://www.krasny-dvur.cz>>

Krajský úřad-informační portál Ústeckého kraje [on-line], [2013-3-2], <http://www.kr-ustecky.cz/kraj_cz>

Krajský úřad-informační portál Karlovarského kraje [on-line], [2013-3-2], <<http://www.kr-karlovarsky.cz>>

Sociologický webzin [on-line], [2014-3-5],

<http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=422&1st>>

Oficiální stránky obce Krásný Dvůr [on-line], [2013-10-15], <<http://www.krasyndvur.cz>>

Oficiální stránky města Chyše [on-line], [2013-10-15],

<<http://www.mestochyse.cz/mestochyse/>>

Propagační materiály zámku Krásný Dvůr a zámku Chyše.

Interní vstupenkový systém NPÚ, COLLOSEUM, Správa zámku Krásný Dvůr

8.3 Seznam grafů

Graf 1 Návštěvnost zámku Krásný Dvůr

Graf 2 Návštěvnost zámku Chyše

Graf 3 Vliv památky na lokální rozvoj – zámek Krásný Dvůr

Graf 4 Vliv památky na lokální rozvoj – zámek Chyše

8.4 Seznam obrázků

Obrázek 1 Zámek Krásný Dvůr

Obrázek 2 Zámek Chyše

Obrázek 3 Zámek Krásný Dvůr

Obrázek 4 Interiér zámku krásný Dvůr

Obrázek 5 Panův templ v zámeckém parku Krásný Dvůr

Obrázek 6 Novogotický templ v zámeckém parku Krásný Dvůr

Obrázek 7 Zámek Chyše

Obrázek 8 Interiér zámku Chyše

Obrázek 9 Zámecký pivovar Chyše

Obrázek 10 Interiér zámeckého pivovaru v Chyších

Obrázek 11 Zámecký park v Chyších

Obrázek 12 Busta Karla Čapka v zámeckém parku v Chyších

9. Přílohy

Příloha 1

Arch rozhovorů

Dobrý den,

jmenuji se Andrea Minaříková a jsem studentka třetího roční provozně ekonomické fakulty Zemědělské univerzity v Praze. V rámci své bakalářské práce na téma „Vliv zámeckých objektů na rozvoj lokality“ bych Vás ráda požádala o krátký rozhovor na téma Kulturní památky na území vaší obce – města. Vztah místní samosprávy a obyvatel k tomuto kulturnímu dědictví. Vaše odpovědi mi budou nápomocny při mé práci. Rozhovor potrvá přibližně 30 minut a je zcela anonymní, jména, ani odpovědi aktérů nebudou nikde zveřejňována.

Rozhovor zahrnuje 7 základních otázek, jejichž odpovědi slouží pouze ke zpracování této bakalářské práce.

Je kulturní dědictví v obci přínosem?

Přispívá zámek v obci nějakým způsobem k výchově nové generace?

Využívá obec nebo občané obce zámek k jiným účelům?

Jak vnímáte návštěvníky zámku? Jsou pro obec přínosem?

Spolupracuje místní samospráva se správou zámku – majiteli zámku?

Co vnímáte na zámku jako pozitivní a co na zámku postrádáte a co byste změnili?

Může zámecký objekt přispět k lokálnímu rozvoji?

Děkuji předem za to, že mi rozhovor poskytnete.

Andrea Minaříková

Příloha 2

Obrázek 3 Zámek Krásný Dvůr

Obrázek 4 Interiér zámku Krásný Dvůr

Zdroj: www.krasny-dvur.cz

Příloha 3

Obrázek 5 Panův templ v zámeckém parku Krásný Dvůr

Obrázek 6 Novogotický templ v zámeckém parku Krásný Dvůr

Zdroj: www.krasny-dvur.cz

Příloha 4
Obrázek 7 Zámek Chyšě

Obrázek 8 Interiér zámku Chyšě

Zdroj: www.chyse.com

Příloha 5

Obrázek 9 Zámecký pivovar Chyšě

Obrázek 10 Interiér zámeckého pivovaru v Chyších

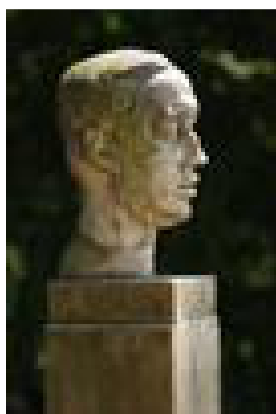
Zdroj: www.chyse.com

Příloha 6

Obrázek 11 Zámecký park v Chyších

Obrázek 12 Busta Karla Čapka v zámeckém parku v Chyších

Zdroj: www.chyse.com